

Bemærkninger til fortællingen om Alken-Svejstrup-Bjedstrup-distriktet

Bemærkninger er indsat *med rødt i kursiv*. Den nuværende tekst i kommuneplanforslaget står med sort.

BYER OG UDVIKLINGSMULIGHEDER

De tre landsbyer Alken, Svejstrup og Bjedstrup ligger tæt på hinanden og indeholder tilsammen de funktioner, man kan forvente at finde i et lokalcenter: Skolen, SFO, børnehus, station, købmand, fælleshus og kirke. Det er i denne forstand, at de tre byer tilsammen fungerer som ét lokalcenter. Der er knap 250 indbyggere i Alken, ca. 160 indbyggere i Svejstrup og godt 100 indbyggere i Bjedstrup.

Den lille landsby Boes med knap 80 indbyggere er velbevaret med sit slyngede vejforløb, med småhuse med tæt tilknytning til vejen. Det er lykkedes at tilpasse nyopførte huse, så de indgår naturligt i landsbyens struktur og byggestil. Boes er ligeledes et bevaringsværdigt kulturmiljø.

Illerup er den mindste landsby i distriktet med sine knap 30 indbyggere. Byen består af enfamilieboliger, mens de oprindelige gårde er flyttet ud af byen i forbindelse med en stjerneudstykningsproces.

For at sikre tilstrækkeligt rent drikkevand arbejdes der pt. på at finde en ny kildeplads syd for Ravnsø.

Alken er lige nu den eneste landsby, hvor der er mulighed for egentlig byudvikling – området øst for Anes Høj er under lokalplanlægning. Der er lokalt opbakning til byudvikling i Alken, om end der er bekymring for hastigheden og antallet af boliger, der udbygges på samme tid.

Således er der i Alken en igangværende proces for et område nord for Emborgvej, hvor der er ønske om at opføre et "levefællesskab" med boliger til familier i alle livsfasen. Af hensyn til en rolig tilflytningstakt i byen har Byrådet besluttet, at området først kan komme i spil, når Anes Høj 2 er udbygget. Etableringen af "levefællesskabet" vil sikre de fremtidige udviklingsmuligheder de næste mange år, og vil kunne understøtte de lokale funktioner, som der lokalt er ønske om at bevare, herunder skolen, købmanden og trinbrættet.

Bemærkning: Økonomiudvalget vedtog på mødet den 9. december 2020, at der igangsættes en planlægning for udvidelse af Alken mod vest, når planarbejdet for Anes Høj 2 i den nordlige del af Alken er afsluttet. Forslaget til kommuneplan refererer en anden beslutning. Hvilken er korrekt? Sikringen af skolen vil ske, hvis der flytter flere børnefamilier til lokalcentret – ikke i sig selv fordi, der bygges flere huse.

Udviklingsmulighederne i Svejstrup og Bjedstrup er lige nu udfordret af eksisterende husdyrbrug, der lægger begrænsninger på disse landsbyers udviklingsmuligheder. Hvis forholdene ændres, vil det være naturligt at undersøge mulighederne for byudvikling i de to byer nærmere.

Bemærkning: Det er jo officielt, at der arbejdes på at flytte svineproduktionen i Svejstrup til andre ejendomme, hvilket kunne fremstå tydeligere som en udviklingsmulighed.

Der er ingen egentlige erhvervsområder i distriktet, men der findes dog enkelte erhvervsvirksomheder i og udenfor landsbyerne.

FORBINDELSER OG NETVÆRK

Gennem distriktet løber rute 445 mellem Skanderborg og Ry, der giver hurtig adgang til E45 ved Skanderborg og god forbindelse til Ry og Silkeborg. Vejen kører lige forbi Bjedstrup og tæt på Svejstrup. Derudover er distriktet primært betjent af mindre veje.

Der er et lokalt ønske om at skabe sikre skoleveje fra de nærliggende landsbyer til skolen i Bjedstrup. Der er også et lokalt ønske om bedre stiforbindelser i Alken og ud i naturen, herunder til Mossø.

Bemærkning: Det er sket en udvidelse af Sporet Alken-Svejstrup-Bjedstrup til også at omfatte Enggården vest for Alken. Nyafmærkning er udført af frivillige. Vandreruten Aarhus-Silkeborg er af Skanderborg Kommune netop forlagt væk fra Emborgvej på et stykke langs Enggården og i Boes Skov, og der er sket nyafmærkning og opsat nye formidlingstavler.

Jernbanen mellem Aarhus-Skanderborg-Silkeborg-Herning har et trinbræt i Alken, og der er ganske få minutter med tog til både Ry og Skanderborg. Der er desuden adgang til kollektiv trafik på Skanderborgvej, og byernes størrelse taget i betragtning er distriktet således relativt velbetjent med offentlig transport.

Bemærkning: Burde trafikforliget om letbanen mellem Silkeborg og Aarhus ikke nævnes her, da det jo er en udfordring af trinbrættet i Alken. Forligsteksten forudser allerede en nedgang i antallet af daglige togafgange gennem Ry. Det kan få store konsekvenser for Alken og lokalcentret, hvis antallet af togstop her også reduceres.

NATUR, KULTUR OG FRITID

Distriktet rummer landskabelige og naturmæssige områder af meget høj kvalitet. Det skyldes især, at distriktet kan bryste sig af at indeholde tre væsentlig landskabsstrøg - Knudsø-Ravnsødalen, Illerup Ådal-Svejstrup Enge og sølandskabet Mossø. Området omkring Mossø er desuden udpeget som Natura 2000-område, der betyder, at området har en naturmæssig værdi i en europæisk kontekst.

Bemærkning: Hvis man nævner Natura 2000, bør de store landskabsfredninger også nævnes.

Den nordlige del af distriktet omfatter den sydlige dalside i Knudsø-Ravnsø dalen. Dalsiden er gennemskåret af markante erosionsslugter, der giver den skovklædte dalside et meget varieret terræn.

Distriktet gennemskæres i den centrale del af Svejstrup Enge, der mod øst hænger sammen med Illerup Ådal. Dalstrøgets stejle, skovklædte dalsider danner med markante skovbryn rammen om den brede dalbund med udstrakte eng- og moseområder. Længst mod vest ligger Vessø omgivet af store mosearealer med en meget unik og høj naturmæssig værdi.

I den sydlige del af distriktet ligger sølandskabet omkring Mossø, som er ganske særligt, dels fordi det er Jyllands største sø, og dels fordi hele området er stort set uberørt af byudvikling – hvilket er unikt i det tætbefolkede østjyske bybånd. Fra de højtliggende arealer omkring søen er der fantastiske udsigter over landskabet.

Bemærkning: Stadil Fjord er naturgenoprettet som ferskvandssø med en samlet størrelse på 17,13 km². Mossø er på 16,9 km² og er derfor "blot" Jyllands næststørste sø. Mossø's nuværende udbredelse skyldes den menneskeskabte opstemning ved Rye Mølle, så Mossø ville ved en fjernelse af opstemningen sandsynligvis reduceres i størrelse.

I den østlige del af distriktet ligger Alken Enge som sammen med Illerup Ådal længere mod øst er udpeget som kulturmiljø. Områdets moser har været brugt som offermoser af våben og mennesker. Det kan du læse mere om nedenfor.

Bemærkning: Offermosen i Illerup Ådal (våbenofringer) og Alken Enge (menneskeofringer) med henholdsvis 20 og 80 ha er af de førende kulturhistoriske institutioner i Danmark på landsplan udvalgt som 2 ud af 10 ikon-lokaliteter. Der er således langt større kulturværdier på spil i Illerup Ådal, end kommuneplanteksten afdækker. Endvidere arbejder Naturstyrelsen sammen med Skanderborg Kommune og Museum Skanderborg på et forprojekt om et klima- og lavbundsprojekt i Illerup Ådal, som også skal kunne beskytte de arkæologiske fund i ådalen.

I Svejstrup findes et mindeanlæg for Anders Nielsen, en forkæmper for andelsbevægelsen, der boede og havde sit virke på Svejstrup Østergård. I den nordlige del af distriktet ligger desuden kulturmiljøet Hemstok.

Bemærkning: Lokale kræfter omkring bl.a. Svejstrup Borgerforening arbejder på at opgradere mindeanlægget, og i samarbejde med en lokal lodsejer udvides Sporet Alken-Svejstrup-Bjedstrup til også at nå frem til mindeanlægget.

Lokale har bl.a. etableret et shelter-område i landsbyen. Madpakkehuset ved Vædebro, som også fungerer som formidlingssted, er et tidligere fiskerhus, renoveret i partnerskab med lokale, Naturstyrelsen og Skanderborg Kommune.

Bemærkning: Der er på den kommunalt ejede Fællesplads i Alken af Alken Borger og Aktivitetsforening etableret sheltere, grillhytte og vandskyllende handicaptolet, som med den etablerede grejbank også rummer perspektiver for udeskoling. Ved Vædebro er der sikret offentlig adgang til 100 meter af Mossø's bred gennem et grønt partnerskab med deltagelse af bl.a. Alken Borger og Aktivitetsforening, Naturstyrelsen og Skanderborg Kommune. Ved Vædebro er en tidligere staldbygning indrettet som madpakkehus og infobygning med plancher om bl.a. knoglefundene i Alken Enge.

DAGLIGDAGENS FUNKTIONER

Bjedstrup Skole er et-sporet med ca. 80 børn fordelt på 0.-6. klassetrin og rummer også SFO. Skolen lægger samtidig lokaler til vuggestue og børnehave, herunder naturbørnehave. Omkring 70 børn er en del af det samlede dagtilbud. Skolen udgør i det hele taget et centrum for aktiviteter for hele distriktet.

Der er et aktivt foreningsliv i distriktet. Der findes borgerforeninger i såvel som i Svejstrup og Boes. Derudover er foreningen Liv i Landsbyerne, der arbejder på tværs af borgerforeningerne. Alle foreninger er aktive og bidrager med store ressourcer til den lokale udvikling.

Bemærkning: Alken Borger og Aktivitetsforening bør også nævnes. Endvidere bør Foreningen til Fremme af Biodiversitet nævnes som et eksempel på, hvordan frivillige lokale bidrager til øget biodiversitet og naturgenopretning i lokalområdet.

I Alken finder man station, den lokale købmand, og ikke mindst Mejeriet. Her har – foruden det oprindelige mejeri - også været produktion af Hoptimister – små plastik-figurer til dekoration. Nu er mejeriet bragt til live som forsamlingshus og centrum for det stærke fællesskab, der findes i Alken og omegn.

Bemærkning: Den succesfulde Ry-virksomhed Akva Waterbeds A/S påbegyndte sin produktion af miljøvenlige vandsenge i Alken Mejeri i 1981.

Dover Kirke ligger frit i landskabet nord for Svejstrup og er et smukt pejlemærke i landskabet.

Venlig hilsen
Bendt Nielsen
Emborgvej 92
8660 Skanderborg